

Visoko sudsko i tužilačko vijeće Bosne i Hercegovine
Visoko sudbeno i tužiteljsko vijeće Bosne i Hercegovine
Високи судски и тужилачки савет Босне и Херцеговине
High Judicial and Prosecutorial Council of Bosnia and Herzegovina

Мисија, визија и принципи судског и тужилачког система у Босни и Херцеговини

Брошура за кориснике судских и тужилачких услуга

**МИСИЈА, ВИЗИЈА И ПРИНЦИПИ
СУДСКОГ И ТУЖИЛАЧКОГ СИСТЕМА
У БОСНИ И ХЕРЦЕГОВИНИ**

БРОШУРА ЗА КОРИСНИКЕ СУДСКИХ И ТУЖИЛАЧКИХ УСЛУГА

Садржај

Назив публикације:
Мисија, визија и принципи судског и тужилачког система у Босни и Херцеговини

Тираж:
20.000

Година издања:
2011.

Ова публикација је објављена уз подршку пројекта Суочавање с прошлошћу и изградња повјерења за будућност Развојног програма Уједињених нација у Босни и Херцеговини (УНДП БиХ). Изнесени ставови не представљају нужно и ставове УНДП БиХ.

	Увод	5
1.	Шта је Високи судски и тужилачки савјет Босне и Херцеговине	6
	- Шта је наш коначан циљ - Визија и мисија ВСТВБиХ	6
	- Које активности континуирано спроводимо у достизању планираног циља – шта је мандат	6
2.	Које су основне вриједности и принципи дјеловања судског и тужилачког система у Босни и Херцеговини	7
3.	Које услуге пружа судски систем	8
4.	Како је организован систем редовних судова	9
	- Суд Босне и Херцеговине	9
	- Редовни судови у ентитетима	10
5.	Које услуге пружа тужилачки систем у Босни и Херцеговини	12
6.	Како је организован тужилачки систем у Босни и Херцеговини	12
	- Да ли можете да пријавите кривично дјело тужиоцу	14
	- Уколико сте могући свједок тужилаштва или жртва/свједок или оштећени, шта можете да очекујете	15
7.	Шта генерално можете да очекујете приликом доласка у било који суд/тушилаштво	16
	- Гдје можете да предате „поднесак” у суду или тужилаштву	17
	- Потребна ми је информација о стању списка/предмета у суду	17
	- Да ли могу да имам приступ судским предметима путем вебa односно интернета	17
8.	Судске услуге у кривичним стварима	18
	- Шта је то преговарање о кривици	21
9.	Подршка свједоцима	21
	- Уколико сте жртва/оштећени/свједок, можете да очекујете	21
	- Да ли сте увијек дужни да свједочите	22
10.	Судске услуге у грађанским предметима	23
	- Уколико се ради о споровима мале вриједности, можете да очекујете	24
11.	Судске услуге у породичним стварима	24
12.	Судске услуге према дјечи	25
	- Поступак према малољетницима	26

13.	Судске услуге у привредним стварима	28
14.	Судске услуге у ванпарничним стварима	29
15.	Судске услуге извршења судских одлука	30
16.	Судске услуге у управним споровима	31
17.	Посебне судске услуге	31
	17.1 Управљање регистрима некретнина	31
	- У случају да некретнина није уписана у земљишну књигу или књигу положених уговора	33
	- Шта је потребно за поједине уписе у земљишну књигу	33
	17.2 Бесплатна правна помоћ	34
	- Кад сам ослобођен плаћања трошкова	35
	17.3 Услуге у области превођења	35
	17.4 Овјера докумената за иностранство	36
	17.5 Признање страних судских одлука у грађанским стварима	37
	17.6 Пружање информација путем огласне плоче суда	38
	17.7 Издавање увјерења о невођењу кривичног поступка	38
18.	Коме се могу жалити уколико услуга није пружена сходно стандардима	39
	- Како могу доћи на разговор код предсједника суда	39
	- Како могу да покренем поступак пред дисциплинским тужиоцем	40

УВОД

Судски и тужилачки систем промовише и штити демократске вриједности, мир, безбједност и људска права.

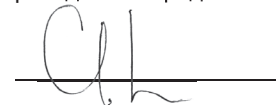
Нажалост, велики број корисника судских и тужилачких услуга нема довољно информација о томе шта може да очекује приликом доласка у суд или тужилаштво, нити коме да се обрати у одређеном случају. Схватимо да такав недостатак информација може да узрокује додатну нелагоду приликом доласка у ове институције или суочавања с неким животним ситуацијама за које мислите да се не могу ријешити без дјеловања суда и/или тужилаштва.

Ова публикација има за циљ да пружи информације о судском и тужилачком систему у Босни и Херцеговини и начину његовог рада. Путем пружања низа корисних информација, желимо Ваш долазак у суд или тужилаштво и Ваше непосредно учешће у поступку учинити лагоднијим, а рјешавање Вашег питања и Ваш приступ правди бржим и ефикаснијим.

Свијест о познавању судова и тужилаштва и њиховог рада је ПРВИ КОРАК до Вашег приступа правди!

Ова публикација је креирана и објављена уз подршку Развојног програма Уједињених нација у Босни и Херцеговини (УНДПБиХ) у оквиру пројекта: Приступ правди - Суочавање са прошлошћу и изградња повјерења за будућност.

резидентни представник УНДПБиХ

Јури Афанасиев

предсједник ВСТВ-а

Милорад Новковић

1. ШТА ЈЕ ВИСОКИ СУДСКИ И ТУЖИЛАЧКИ САВЈЕТ БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ

Високи судски и тужилачки савјет Босне и Херцеговине (ВСТВБиХ) је посебан независан орган који има улогу да путем низа активности дјелује у правцу унапређења рада судског и тужилачког система. ВСТВ промовише и штити вриједности и значај које судски и тужилачки систем има у демократском друштву у циљу заштите и јачања владавине права, демократских принципа и људских права.

Шта је наш коначан циљ – ВИЗИЈА И МИСИЈА ВСТВБиХ

ВСТВБиХ континуирано доприноси учвршћивању владавине права у БиХ.

Обезбјеђивањем независног, непристрасног и професионалног правосуђа у БиХ, ВСТВБиХ омогућава једнак приступ правди и једнакост свих пред законом.

Које активности континуирано спроводимо у достизању планираног циља – шта је наш мандат

Надлежности ВСТВБиХ утврђене су Законом о ВСТВБиХ и односе се на:

- именовање носиоца правосудних функција на свим нивоима у БиХ, са изузетком уставних судова ентитета БиХ;
- дисциплинску одговорност судија и тужилаца;
- стручно усавршавање судија и тужилаца;
- предлагање годишњих прорачуна за судове и тужилаштва;
- правосудну управу и надзор;
- координацију и надзор над коришћењем информационе технологије у судовима и тужилаштвима;

- давање мишљења о нацртима закона, прописа и важним питањима која могу да утичу на правосуђе и покретање поступка усвајања закона и других прописа у областима значајним за правосуђе.

Отворено дјелујемо према јавности и свим заинтересованим субјектима. Успоставили смо сарадњу с низом институција и организација у БиХ, региону и шире, и активно дјелујемо у оквиру органа и пројеката у области правосуђа у Европи и свијету.

Информације о активностима ВСТВ-а, кључним документима и могућности да контактирате ВСТВ можете да нађете на web страници ВСТВБиХ www.hjpc.ba или путем телефона 033 707 500 или факса на број 707 550.

2. КОЈЕ СУ ОСНОВНЕ ВРИЈЕДНОСТИ И ПРИНЦИПИ ДЈЕЛОВАЊА СУДСКОГ И ТУЖИЛАЧКОГ СИСТЕМА У БОСНИ И ХЕРЦЕГОВИНИ

Судски и тужилачки систем жели да обезбједи и унаприједи пружање услуга према сљедећим кључним принципима:

- Независност
- Одговорност
- Ефективност
- Квалитет

У том циљу континуирано дјелујемо на изградњи повјерења и јачању властитих капацитета како бисмо обезбједили да је услуга коју пружамо резултат поступања који осигурава:

- једнакост пред законом,
- правично поступање,
- непристрасно поступање,
- независно поступање у процесу доношења одлуке,

- компетентно дјеловање,
- интегритет,
- транспарентан/отворен поступак,
- ефикасан приступ правди,
- поступање у разумном временском периоду,
- безбједност

- регистрација привредних субјеката;
- признавање страних судских пресуда и одлука;
- овјере докумената;
- друге посебне радње.

Више информација о судовима и судским услугама можете да нађете на web страници правосуђа www.pravosudje.ba.

3. КОЈЕ УСЛУГЕ ПРУЖА СУДСКИ СИСТЕМ У ЦЈЕЛИНИ

Судски систем у цјелини пружа сљедеће кључне услуге:

- поступање у кривичним стварима према пунољетним лицима која су осумњичена или оптужена за вршење кривичног дјела;
- поступање према малољетним лицима за која постоји сумња или када је поднесен образложен предлог тужиоца да су починили неко кривично дјело, тј. поступање у стварима малољетничког преступништва;
- поступање у грађанским стварима у којима постоји спор, тзв. парнични поступак;
- поступање у стварима у којима је потребно донијети судску одлуку у циљу утврђивања права и обавеза или постојању чињеница а у којима не постоји спор, тзв. ванпарнични поступак;
- поступање у породичним стварима (нпр. издржавање члана породице, развод, одређивање стараоца за дјecu и сл.);
- поступање у управним споровима који могу да настану у случају да странка није задовољна одлуком другостепеног органа управе (на примјер, одлуком министарства) или у случају пропуста органа управе да одлуче о поднесеном захтјеву у за то предвиђеном року;
- упис права на некретнинама у земљишне књиге и књиге положених уговора, управљање и издавање исправа о чињеницама уписаним у наведене књиге;
- извршење судских одлука и пресуда;

4. КАКО ЈЕ ОРГАНИЗОВАН СИСТЕМ РЕДОВНИХ СУДОВА

Као и у великом броју других земаља свијета, судски систем у Босни и Херцеговини дјелује на више нивоа. Судови који одлучују о низу спорова и питања од значаја за утврђивања права и обавеза појединаца или правних лица, као и о кривичној оптужби против одређених лица дјелују као **редовни судови**.

Посебни судови који одлучују о питањима која се односе на примјену Устава Босне и Херцеговине, те ентитетских устава су **уставни судови**. Уставни суд Босне и Херцеговине одлучује о кршењима људских права заштићених Европском конвенцијом о људским правима и другим међународним инструментима који чине дио Устава Босне и Херцеговине.

Систем редовних судова је установљен у оквиру ентитета, Брчко Дистрикта и на нивоу Босне и Херцеговине.

Суд Босне и Херцеговине

Суд Босне и Херцеговине је надлежан да одлучује у првом степену у најсложенијим предметима у кривичној области (као што су ратни злочини, привредни и организовани криминал), те у управним споровима када су у питању коначне одлуке које су донијели управни органи на нивоу Босне и Херцеговине, и у споровима између ентитета и Брчко Дистрикта или БиХ и ентитета и Брчко Дистрикта.

Овај суд има три апелациона одјела који одлучују о жалбама на одлуке које су донијела кривична одјељења, као и на одлуке управног одјељења у првом степену. Поред тога, ово одјељење има надлежност да рјешава по приговорима који се односе на кршење изборног закона, одлуке ВСТВ-а о разрјешењу од судске или тужилачке функције и друго.

Редовни судови у ентитетима

У Федерацији Босне и Херцеговине дјелују сљедећи редовни судови:

- **Општински судови** су надлежни да одлучују у првом степену у највећем броју предмета, укључујући кривичне, грађанске, привредне, прекршајне и друге предмете.
- **Кантонални судови** имају надлежност да одлучују по жалбама на одлуке које су донијели општински судови, да поступају као судови првог степена за кривична дјела за која је законом прописана казна затвора више од 10 година или дуготрајни затвор и у управним споровима, те да одлучују о другим редовним и ванредним правним лијековима, ако је то одређено законом.
- **Врховни суд Федерације Босне и Херцеговине** је надлежан да одлучује по жалбама на одлуке које је су донијели кантонални судови у првом степену, да одлучује о ванредним правним лијековима против правоснажних одлука судова када је то законом одређено, да одлучује о правним лијековима против одлука својих савјета, ако законом није другачије одређено, да обавља друге послове утврђене законом, осим оних из надлежности Уставног суда.

У Републици Српској дјелују сљедећи редовни судови:

- **Основни судови** су надлежни да одлучују у првом степену у највећем броју предмета, укључујући кривичне, грађанске, прекршајне и друге предмете.

- **Окружни судови** имају надлежност да одлучују по жалбама на одлуке које су донијели општински судови, да поступају као судови првог степена за кривична дјела за која је законом прописана казна затвора више од 10 година или дуготрајни затвор и у управним споровима, те да одлучују о другим редовним и ванредним правним лијековима, ако је то одређено законом.
- **Окружни привредни судови** имају надлежност да одлучују у првом степену у поступцима између правних или физичких лица која обављају привредну дјелатност.
- **Виши привредни суд** је надлежан да одлучује о жалбама на одлуке окружних привредних судова, а у првом степену и о другим стварима одређеним законом.
- **Врховни суд Републике Српске** има надлежност да одлучује по жалби на одлуке које је окружни суд донио у првом степену и поступа као суд у трећем степену у поступку по ванредним правним лијековима када је то законом предвиђено.

У Брчко Дистрикту дјелују сљедећи редовни судови:

- **Основни суд** је надлежан да одлучује у првом степену у највећем броју предмета, укључујући кривичне, грађанске, привредне, прекршајне и друге предмете.
- **Апелациони суд** је надлежан да одлучује по жалбама на одлуке основног суда, те одлучује о ванредним правним лијековима изјављеним на правоснажне судске одлуке.

Пажња: Контакт информације за све судове и тужилаштва у БиХ можете да добијете од службеника суда/тужилаштва или путем интернета, тј. на web страници ВСТВБиХ www.hjpc.ba, публикација „Водич кроз правосуђе Босне и Херцеговине” и на web страници правосуђа www.pravosudje.ba која садржи информације о судским и тужилачким услугама, као и упутства о начину добијања информација и услуга путем овог портала.

5. КОЈЕ УСЛУГЕ ПРУЖА ТУЖИЛАЧКИ СИСТЕМ У БОСНИ И ХЕРЦЕГОВИНИ

Тужилачки систем дјелује непристрасно и сходно закону. Циљ нам је обезбиједити сигурност, поштивање, законитости и вриједности демократског друштва, као и поштивање људских права.

Тужилаштво има задатак да спроведе истрагу уколико има сазнања да је почињено кривично дјело, да пронађе извршиоца и приведе га пред лице правде. Само тужилац може да покрене кривични поступак. Тужилац заступа оптужницу пред судом.

Улажемо огромне напоре у циљу унапређења услова рада и властитих капацитета. Како бисмо обезбиједили ефикасно поступање, дјелујемо у сарадњи с полицијским структурама и другим специјализованим агенцијама за истрагу и заштиту у Босни и Херцеговини и на међународном нивоу.

Желимо да обезбиједимо висок ниво ефикасности и професионализма и да стекнемо Ваше пуно повјерење. Сарадња грађана је од кључне важности у обезбјеђењу спровођења наше мисије.

6. КАКО ЈЕ ОРГАНИЗОВАН ТУЖИЛАЧКИ СИСТЕМ У БОСНИ И ХЕРЦЕГОВИНИ

Тужилашки систем у БиХ је организован сходно законима о тужилаштвима који су донесени на нивоу БиХ, ентитета и Брчко Дистрикта.

На нивоу Босне и Херцеговине дјелује Тужилаштво Босне и Херцеговине надлежно за истрагу и процесуирање кривичних дјела за која је надлежан Суд Босне и Херцеговине.

У Федерацији Босне и Херцеговине тужилачки систем дјелује на два нивоа и то:

- Кантонална тужилаштва су надлежна да врше истрагу и заступају оптужнице пред општинским и кантоналним судовима у ФБиХ.
- Федерално тужилаштво Федерације БиХ је надлежно да у првом степену спроводи истрагу и гоњење потенцијалних учинилаца кривичних дјела тероризма, међукантоналног криминала, незаконите трговине дрогама или организованог криминала, која су у надлежности Врховног суда, да надгледа рад кантоналних тужилаштава, координира и даје упутства тим тужилаштвима, заступа жалбе кантоналних тужилаштава пред Врховним судом ФБиХ које су уложене против првостепених пресуда кантоналних судова.
- У Републици Српској тужилачки систем дјелује на два нивоа и то:
- Окружна тужилаштва су надлежна да врше истрагу и заступају оптужнице пред основним и окружним судовима у Републици Српској, осим у предметима привредног и организованог криминала.
- Републичко тужилаштво Републике Српске је надлежно да надгледа рад окружних тужилаштава, координира и даје упутства тим тужилаштвима, спроводи кривичне истраге и заступа оптужнице пред судовима РС под одређеним условима, рјешава сукобе надлежности између окружних тужилаштава, да пред Уставним судом РС покрене поступак за оцјену уставности закона РС који се требају примијенити у кривичним поступцима, уколико се у пракси постави питање уставности, и друге законом утврђене надлежности.
- Специјално тужилаштво је основано као посебно одјељење при Окружном тужилаштву Бања Лука и надлежно је да врши истрагу и заступа оптужнице пред судовима РС у предметима привредног и организованог криминала.

У Брчко Дистрикту – Јавно тужилаштво Брчко Дистрикта је надлежно да води кривичну истрагу и заступа оптужнице пред судовима Дистрикта.

Да ли можете да пријавите кривично дјело тужиоцу?

Уколико посједује информације о почињеном кривичном дјелу, сваки грађанин има право и обавезу да позове тужилаштво или полицију и пријави кривично дјело.

Када је случај предат тужиоцу, можете да очекујете сљедеће:

- тужилац ће пажљиво испитати информације о могућем извршењу кривичног дјела и могућем починиоцу;
- предмет ће, у зависности од врсте кривичног дјела, водити стручан тужилац који има искуства у раду с таквом врстом случаја;
- у најкраћем временском периоду биће донесена одлука о томе да ли је покренута истрага или не;
- тужилац ће руководити и надгледати истрагу, те доносити наредбе о активностима у току истраге, нпр. саслушање оштећеног и свједока, вршење увиђаја и реконструкције догађаја и др.;
- тужилац може да изда налог другим овлашћеним службеницима, нпр. полицијским службеницима у вези с појединим радњама, нпр. да прикупе потребне изјаве од лица, изврше преглед превозних средстава, путника и пртљага, ограниче кретање на одређеном простору за вријеме потребно да се обави одређена радња и др.;
- уколико сте позвани у полицију ради давања изјаве о кривичном дјелу, бићете упознати с разлозима позивања и Вашим правима;
- уколико сте осумњичени и лишени слободе, полицијски орган ће Вас без одлагања, а најкасније у року од 24 сата, спровести тужиоцу који ће вас испитати без одлагања, а најкасније у року од 24 сата, те у истом року одлучити о Вашем пуштању на слободу или ће доставити образложени предлог за одређивање притвора, као и обезбиједити извођење пред судију за претходни поступак;
- судија за претходни поступак ће одмах, а најкасније у року

од 24 сата, донијети одлуку о предлогу за одређивање притвора или пуштању на слободу, ако не прихвати предлог за притвор;

- уколико сте осумњичени или оптужени, бићете обавијештени већ на првом испитивању о дјелу за које се теретите и основама сумње против Вас, као и о Вашим правима;
- тужилац ће прије подизања оптужнице пред судом затражити доношење одлуке о мјерама које су усмјерене према осумњиченом лицу а тичу се лишавања слободе или утичу на друга људска права, нпр. право приватности и слично;
- уколико сте осумњичени, тужилац ће Вама или Вашем браниоцу предочити информације и документе како би се могли изјаснити о свим чињеницама које Вас терете и припремити своју одбрану;
- уколико сте осумњичени или оптужени, суд, тужилац и други органи који учествују у поступку ће вас поучити о правима која вам по закону припадају, као и о посљедицама пропуштања радње;
- уколико сте оштећени кривичним дјелом, тужилац ће Вас обавијестити о разлозима непровођења или обустављању истраге, у којем случају имате право притужбе;
- тужилаштво ће уложити максималне напоре како би свако поступање и поступак у цјелини окончао ефикасно и у разумном временском периоду;
- тужилац ће у току цијелог поступка поступати сходно највишим професионалним стандардима.

Уколико сте могући свједок тужилаштва или жртва/свједок или оштећени, можете да очекујете:

- да ће тужилац учинити максималне напоре како би Вам олакшао учествовање у поступку и умањио ризик поновног излагања стресу или трауми;
- да ћете бити упознати с начином на који се пружа изјава пред тужилашвом и судом и Вашим правима у току поступка;

- да ћете бити обавијештени о стању у кривичном предмету на Ваш захтјев или на иницијативу тужилаштва.

7. ШТА ГЕНЕРАЛНО МОЖЕТЕ ДА ОЧЕКУЈЕТЕ ПРИЛИКОМ ДОЛАСКА У БИЛО КОЈИ СУД/ТУЖИЛАШТВО

Цијенећи да долазак у суд или тужилаштво може у Вама да изазове могућу нелагоду али и стрес и трауму, запосленици суда и тужилаштва су определијељени да се према Вама понашају љубазно, сходно професионалним стандардима, и да предузму све напоре како би Вам долазак учинили једноставнијим али вриједним искуством.

Од судија и тужилаца те запосленика можете да очекујете:

- да се према Вама односе професионално и равноправно без обзира на Ваш пол, национално или социјално поријекло, повезаност с националном мањином, језик, вјероисповијест или други статус;
- да Вам се обрате с поштовањем и уз уважавање Ваших људских права.

Када уђете у зграду суда/тужилаштва, можете да очекујете:

- информациони пулт или особу за информације;
- јасне знакове или упутства за кретање унутар зграде суда/тужилаштва;
- уколико сте у згради суда, бићете љубазно упућени да одете у дио просторија или судницу гдје ће се одржати суђење у вези с вашим случајем;
- уколико сте у згради тужилаштва, бићете љубазно упућени према просторији тужилаштва;
- професионалан однос носилаца судске или тужилачке функције и запослених;
- просторије које су безбједне;

- аутоматизован/електронски систем праћења предмета у судовима;
- могућност увида у судски спис;
- на Ваш захтјев, а по одобрењу суда, биће Вам уручена копија материјала са суђења на CD-у с тим да се без писменог одобрења странака и учесника у поступку снимака CD-а не може јавно да приказује;
- информације о предмету непосредним путем прегледом портал-монитора који су инсталирани у холу у већини суда и који садрже податке о свим предметима који су у раду у суду.

Гдје можете да предате „поднесак” у суду или тужилаштво?

Сви поднесци као што су тужбе, жалбе, приговори, захтјеви и друго предају се у пријемну канцеларију надлежног суда/тужилаштва.

Потребна ми је информација о стању списка/предмета у суду, коме ћу се обратити?

Зависно од врсте предмета односно списка, све информације (вријеме и мјесто одржавања рочишта, ток расправе, подизање пресуде, итд.) можете да добијете у писарници одговарајућег одјељења. У судовима, у оквиру судске управе, успостављене су слиједеће писарнице: кривична, парнична, извршна, ванпарнична и писарница за упис у судски регистар правних лица. Уколико се ради о кривичном предмету, информације у вези с вашим предметом ћете добити у кривичној писарници мјесно надлежног суда.

Да ли могу да имам приступ судским предметима путем вебa односно интернета?

Пружамо вам услуге непосредног увида у информације о предмету путем интернета. Да бисте користили услугу приступа судским предметима путем вебa, потребно је да од службеника у писарници надлежног суда затражите потврду која садржава број

вашег судског предмета (БСП) и Јединствени приступни код (ЈПК). Након што сте добили потврду која садржи БСП и ЈПК, приступите адреси: <http://pravosudje.ba/predmeti>.

Пажња: Више информација о начину приступања подацима путем интернета можете да потражите на веб страници правосуђа www.pravosudje.ba.

8. СУДСКЕ УСЛУГЕ У КРИВИЧНИМ СТВАРИМА

Судски систем пружа услуге у области кривичне правде. Цјелокупан систем кривичне правде укључује, поред судова и тужилаштава, и дјеловање полиције, социјалних радника и тамо гдје је то потребно, здравствених радника, те запосленика министарства за област извршења кривичних санкција и других надлежних органа.

Уколико против Вас постоји сумња да сте починили кривично дјело, можете да очекујете:

- да у најкраћем разумном року будете изведени пред суд и да Вам буде суђено без одлагања, а најкасније у року од једне године од дана потврђивања оптужнице;
- да судија поступа објективно и непристрасно и да обезбиједи да сте упознати с Вашим правима и да се Ваша људска права поштују током цијелог поступка;
- да будете информисани о Вашем праву да Вас заступа бранилац;
- да имате право на браниоца без накнаде уколико сте осумњичени за кривично дјело за које је прописана казна затвора од најмање 3 године или тежа казна или када то захтијевају интереси правде без обзира на прописану казну, под условом да сте слабог имовинског стања и не можете да сносити трошкове одбране;
- да суд у поступку, прије потврђивања оптужнице или након тога, одлучи о лишавању слободе и другим мјерама које

тужилац захтијева у циљу вођења кривичног поступка, како би се обезбиједила објективна и непристрасна одлука уз пуно поштивање стандарда заштите људских права;

- да ће суд обезбиједити једнак третман према свим странкама и свакој страни пружити једнаке могућности у погледу приступа доказима и њиховом извођењу на главној расправи;
- да суд донесе одлуку да ли је поступак закључивања споразума о признању кривице између Вас и тужиоца спроведен сходно закону и да ли се такав споразум прихвата;
- одлуку о томе да ли оптужница коју је против Вас поднио тужилац садржи све елементе који се захтијевају законом и да ли су испуњени услови за потврђивање оптужнице;
- да ће суд провести поступак без одуговлачења и онемогућити сваку злоупотребу права која припадају лицима која учествују у поступку.

Уколико је пред судом поврђена оптужница у кривичном предмету, можете да очекујете:

- да кривични предмет размотри општински суд, кантонални/окружни суд или Суд Босне и Херцеговине у зависности од степена озбиљности кривичног дјела, врсте и висине казне коју је могуће изрећи за то кривично дјело и сложености предмета;
- да одлука у кривичном предмету буде донесена у правичном поступку и уз максималне напоре да се обезбиједи поступање у разумном временском периоду;
- да се пресуда објави у року од 3 дана од закључења суђења, тј. главног претреса;
- да суд изрази, и уколико се оптужени налази у притвору, и уручи пресуду у року од 15 дана од дана објављивања, а изузетно, у сложенијим случајевима, суд ће пресуду израдити у року од 30 дана уз претходне информације и образложење о разлозима продужења рока;
- да будете информисани о Вашем праву на правни лијек или жалбу, начину и року на који се жалба може да поднесе;

- да у правилу можете жалбу на одлуку да поднесете у року од 15 дана;
- да у изузетно сложеним предметима можете лично или путем браниоца да затражите од суда да дозволи продужење рока за подношење жалбе најдуже за 15 дана;
- да ћете, уколико сте заинтересована страна, нпр. оштећени, бити обавијештени о времену и мјесту суђења у вези с тим предметом;
- да будете информисани када и гдје требате дати изјаву ако сте свједок.

Уколико сте према одлуци суда лишени слободе у поступку до доношења првостепене пресуде, можете да очекујете:

- да Ваш случај има приоритет у рјешавању;
- да суд на објективан и непристрасан начин редовно преиспитује разлоге лишавања слободе и доноси одлуку о томе да ли и из којих разлога ће таква одлука остати на снази;
- да информишете суд лично или путем браниоца о промјени околности које су постојале у вријеме доношења одлуке о лишавању слободе и да затражите преиспитивање одлуке о лишавању слободе;
- да притвор не може да траје дуже од 12 мјесеци уколико се суди за кривично дјело за које се може изрећи казна затвора до 5 година;
- да притвор не може да траје дуже од 18 мјесеци уколико се суди за кривично дјело за које се може изрећи казна затвора до 10 година;
- да притвор не може да траје дуже од 24 мјесеца уколико се суди за кривично дјело за које се може изрећи казна затвора преко 10 година;
- да притвор не може да траје дуже од 36 мјесеци уколико се суди за кривично дјело за које се може изрећи казна дуготрајног затвора;

- уколико суд у датом периоду није донио пресуду, донијеће одлуку о Вашем пуштању на слободу, а суђење ће се наставити.

Шта је то преговарање о кривици?

Преговор о признању кривице је једна од новина у кривичном законодавству БиХ. Одредбе о признавању кривице дозвољавају осумњиченом, односно оптуженом и његовом браниоцу да преговарају с тужиоцем о условима признавања кривице за дјело које му се ставља на терет. Приликом преговарања, тужилац може да предложи блажу казну него што би била изречена на суђењу, односно казну испод законом предвиђеног минимума за кривично дјело које се осумњиченом односно оптуженом ставља на терет. Када се постигне споразум између тужиоца и браниоца, исти се сачињава у писменом облику и доставља суду на усвајање. Приликом одлучивања о споразуму, суд има обавезу да пази на баланс интереса између оптуженог и јавности и да обезбиједи да то признање иде у корист обје стране. Суд настоји да спријечи да оптужени који су невини признају кривицу, тиме што мора да утврди да постоји довољно доказа који говоре о кривици осумњиченог, односно оптуженог прије постизања споразума.

9. ПОДРШКА СВЈЕДОЦИМА

Улажемо огромне напоре ка унапређењу услуга подршке свједоцима. При Суду и Тужилаштву Босне и Херцеговине формиран је посебан одјел за пружање подршке свједоцима, а у осталим судовима настојимо обезбиједити посебне просторије за свједоке и особље за пружање подршке.

Уколико сте жртва/оштећени/свједок, можете да очекујете:

- да се према Вама опходе с поштовањем уважавајући важност Вашег случаја и значај Вашег свједочења;

- да ће судско особље учинити све како би Ваш боравак у суду био што мање неугодан, да се минимизира могућност поновне трауматизације и заштити Ваша приватност;
- да примите информације о начину давања изјаве и, тамо гдје је могуће савјет, а гдје је потребно заштиту;
- да примите информације о начину на који можете да добијете психолошку подршку у случају потребе;
- посебне услуге уколико сте лице с инвалидитетом или с посебним потребама;
- да се упознате с Вашим правом да поднесете имовинско-правни захтјев у току кривичног поступка уколико сте оштећени кривичним дјелом.

Да ли сте увијек дужни да свједочите?

Иако је свједочење Ваше право и обавеза, постоје законом предвиђене ситуације које Вас ослобађају обавезе да свједочите. У кривичним предметима то су слиједеће ситуације:

- уколико сте брачни, односно ванбрачни друг осумњиченог, односно оптуженог;
- уколико сте родитељ или дијете, усвојилац или усвојеник осумњиченог односно оптуженог.

Орган који води поступак дужан је да ова лица прије њиховог саслушања или чим сазна за њихов однос према осумњиченом, односно оптуженом упозори да могу одбити свједочење. Ако је као свједок саслушано лице које може да одбије свједочење или је саслушано а није упозорено да може да одбије свједочење или то упозорење није унесено у записник, на таквом исказу се не може заснивати судска одлука.

10. СУДСКЕ УСЛУГЕ У ГРАЂАНСКИМ ПРЕДМЕТИМА

У оквиру судског система нудимо услуге рјешавања спорова између физичких лица и/или правних лица и привредних субјеката.

Уколико је тужба поднесена пред судом, генерално можете да очекујете:

- да суд потврди пријем тужбе одмах или најкасније до краја радног времена, уколико је тужба запримљена поштом;
- да будете информисани о обавези и начину подношења доказа о уплати судске таксе;
- да се подаци о предмету унесу у року од 24 сата у централни систем управљања предметима који ће Вам омогућити лако праћење кретања предмета у току цијелог процеса (тзв. ЦМС);
- да се предмет додијели судији одмах по уносу предмета у ЦМС према аутоматизованој додјели предмета судијама по принципу равномјерне додјеле пристиглих предмета;
- да будете информисани о могућности рјешавања спора путем медијације, уз додатне информације о начину упућивања предмета на медијацију;
- да судија изврши претходно испитивање тужбе како би утврдио да ли је тужба потпуна и, ако јесте, да тужбу упути туженој страни на одговор;
- да судија закаже припремно рочиште у року од 30 дана од дана када је суд примио одговор на тужбу, односно од дана протеча рока за подношење одговора на тужбу. Ако тужени није доставио одговор на тужбу, а тужилац у тужби није тражио доношење пресуде због пропуштања, суд ће заказати припремно рочиште након протеча рока за подношење одговора на тужбу (у року од 30 дана);
- да ће судија, ако је на тужбу уложена противтужба, заказати припремно рочиште у року од 30 дана од дана када је примљен одговор на противтужбу или од када је протекло рок за достављање одговора на противтужбу. У погледу

противтужбе и одговора на противтужбу, суд ће поступати и примијенити одредбе Закона о парничном поступку које се примјењују на тужбу и одговор на тужбу;

- да будете обавијештени о мјесту и времену главне расправе;
- да судија/суткиња или судски савјет поступа независно и непристрасно, сходно професионалним стандардима и уз пуно поштивање Ваших права и права других странака у поступку;
- да суд уложи максималне напоре у циљу рјешавања Вашег случаја у разумном временском периоду;
- да судија изради пресуду у року од 30 дана рачунајући од дана закључења главне расправе;
- да будете обавијештени о начину и времену у којем можете да поднесете жалбу уколико сте незадовољни одлуком суда.

Уколико се ради о споровима мале вриједности, тј. максималне вриједности до 3.000 КМ, можете да очекујете:

- да ће Ваш случај бити ријешен у скраћеном поступку;
- информације о времену и мјесту одржавања припремног рочишта или рочишта за главну расправу;
- да ће у Вашем предмету поступати судије/стручни сарадници када је то предвиђено законом у предметима које им додијели предсједник суда.

11. СУДСКЕ УСЛУГЕ У ПОРОДИЧНИМ СТВАРИМА

Судски систем Вам нуди услуге поступања у предметима који се односе на породична питања и то:

- развод,
- старање,
- диобу имовине након развода брака или раскида ванбрачне заједнице,

- издржавање,
- насиље у породици.

Генерално можете да очекујете:

- подршку од судских службеника који се понашају пријатељски, љубазно и суосјећају с потребама грађана суочених с породичним проблемима;
- да ће у предмету поступати специјализовани судски одјел за породична питања или судија/суткиња са искуством, знањем и сензибилитетом за рјешавање породичних спорова и поштивање стандарда једнакоправности полова;
- да ће Ваш случај, ако је у питању насиље у породици, размотрити прекршајни одјел општинског суда или кривични одјел општинског/основног или кантоналног/окружног суда у зависности од озбиљности или сложености случаја;
- да ће се у поступак укључити социјални радник;
- да се у поступак може укључити здравствени радник;
- да ће суд донијети одлуку која ће бити у најбољем интересу Вашег дјетета.

12. СУДСКЕ УСЛУГЕ ПРЕМА ДЈЕЦИ

Ако се предмет судског поступања односи на дјецу, можете да очекујете:

- судске службенике који ће Вама или Вашем дјетету пружити информације о процедури пред судом;
- да ће судија с посебном пажњом третирати поступање суда према дјецу, водећи рачуна о заштити дјеце и степену њихове рањивости и осјетљивости;
- да суд штити права дјетета;
- заштиту приватности дјетета жртве или свједока;
- укључивање социјалног радника у поступак.

Поступак према малољетницима

Кривични поступак према малољетницима судови воде према одредбама посебног Закона о заштити и поступању с дјецом и малољетницима у кривичном поступку Републике Српске, док се у Федерацији БиХ и Брчко Дистрикту поступак води сходно кривичним законима ФБиХ/БД који садрже посебан одјељак за поступак према малољетницима. Ови закони утврђују посебна правила поступања према дјечи која су у сукобу са законом, по којим су дужни да поступају судови, тужилаштва и други овлашћени органи и установе (полиција, школе, органи старатељства, породице, и сл.).

Уколико је малољетник осумњичен или оптужен за извршење кривичног дјела, можете да очекујете:

- да ће у раду на предметима малољетничког преступништва учествовати стручне судије и тужиоци за малољетнике који посједују афинитет за рад с дјецом и специјална знања о правима дјетета и преступништву младих;
- да ће органи и установе који учествују у поступку према малољетницима поступати најхитније како би се поступак што прије завршио;
- да се према малољетницима у свим фазама поступка поступа на исти начин без дискриминације по било којем основу (расном, вјерском, етничком, социјалном статусу, итд.) и уз поштивање личности и људских права;
- да ће суд поштовати минимална права која припадају малољетнику у свим фазама кривичног поступка, а која укључују:
 - право да му се јасно каже због чега се оптужује,
 - да се сматра невиним док се не докаже супротно,
 - да се брани ћутањем,
 - да му се признање не изнуђује силом,
 - право на правну помоћ адвоката,
 - право на присуство родитеља или староца,

- право на спровођење поступка без одлагања,
- право да унакрсно испитује свједоке супротне странке и позове и саслуша властите свједоке под једнаким условима и
- право на ефикасан правни лијек;
- да ће суд малољетнику додијелити браниоца приликом првог испитивања које обавља тужилац или овлашћено лице, као и током цијелог поступка, односно од почетка припремног поступка;
- да ће суд и други органи који учествују у поступку приликом испитивања малољетног лица поступати обазриво, водећи рачуна о душевној развијености, осјетљивости, личним својствима и заштити приватности малољетника, како вођење кривичног поступка не би штетно утицало на развој малољетника;
- да ће тужилац о покретању поступка према малољетнику обавијестити надлежни орган старатељства који има право да се упозна с током поступка и указује на чињенице и доказе који су од важности за доношење правилне одлуке;
- да ће судија за малољетнике заказати главни претрес или рочиште, односно сједницу за изрицање одгојне/васпитне мјере у року од 8 дана од дана пријема предлога тужиоца или од дана када је на рочишту одлучено да се одржи главни претрес;
- да ће судија или судски савјет с посебном пажњом водити случај и донијети одлуку која ће бити у интересу правде и интереса и добробити малољетног лица у циљу правилног развоја личности као корисног члана заједнице;
- да ће суд, водећи рачуна о интересима и добробити малољетника, примјењивати санкције и мјере које су прилагођене личним својствима, средини и приликама у којима малољетник живи како би се утицало на правилан развој малољетника, јачање његове личне одговорности, као и спречавање чињења кривичних дјела у будућности;
- да ће судија за малољетнике информисати малољетника о праву на улагање жалбе у року од 8 дана од дана достављања пресуде, односно рјешења;

- да ће судија за малољетнике изградити пресуду, односно рјешење у року од 8 дана, а у посебно сложеним случајевима у року од 15 дана од дана објављивања пресуде, односно рјешења;
- да ће суд поштовати право на приватност малољетника у току цијелог поступка тако да се у медијима неће објавити име и други подаци који откривају идентитет малољетника.

13. СУДСКЕ УСЛУГЕ У ПРИВРЕДНИМ СТВАРИМА

Судски систем Вам пружа услуге у привредним стварима и то:

- путем општинских судова, регистрацију привредних субјеката;
- рјешавање спорова насталих између привредних субјеката, тзв. привредни спорови (предузећа и др.);
- рјешавање спорова мале вриједности између привредних субјеката;
- стечај;
- ликвидацију.

Генерално можете да очекујете:

- да ће Ваш предмет бити процесуиран пред посебним судом надлежним за рјешавање привредних спорова (у Републици Српској), односно у оквиру специјализованог одјелења у општинском/основном суду (у Федерацији Босне и Херцеговине и Брчко Дистрикту);
- да ће судија и службеници поступати сходно професионалним стандардима;
- да ће о Вашем предмету одлучивати компетентне и стручне судије са искуством у овој области;
- да ће суд уложити максималне напоре у циљу свеобухватног разматрања предмета;
- да ће службеник суда љубазно пружити упутства о документима потребним за регистрацију привредног субјекта;

- уколико се ради о спору мале вриједности, Ваш случај ће бити процесуиран по скраћеном поступку;
- уколико се ради о стечају, суд ће посебну пажњу посветити разматрању могућих мјера које могу да ублаже посљедице стечајног поступка узимајући у обзир права радника.

14. СУДСКЕ УСЛУГЕ У ВАНПАРНИЧНИМ СТВАРИМА

Судски систем путем општинских/основних судова пружа разноврсне услуге у регулисању статуса, права и обавеза у предметима у којима не постоји спор.

Примјери поступања:

- утврђивање међа,
- проглашење несталог лица умрлим,
- одузимање пословне способности,
- издавање дозволе за закључење брака,
- оставински поступак,
- идентификација парцела,
- судски депозит,
- тестамент и многи други.

Генерално можете да очекујете:

- да Ваш предмет процесуира, у оквиру посебног судског ванпарничног одјелења, компетентни судија/стручни сарадник;
- да се Ваш случај региструје у систему за електронско праћење предмета, тзв. ЦМС систему;
- љубазну информацију о начину подношења потврде о уплаћеној судској такси;
- да ће судија/стручни сарадник размотрити захтјев или предлог у што краћем временском периоду те Вас информисати о томе да ли је потребно извршити одређене допуне или измјене;

- професионално поступање у току цијелог поступка;
- да ће суд уложити максималне напоре да Ваш случај ријеши у разумном временском периоду;
- да ћете бити упознати о Вашем праву на подношење жалбе тј. о начину и роковима улагања жалбе, уколико сте незадовољни одлуком суда.

15. СУДСКЕ УСЛУГЕ ИЗВРШЕЊА СУДСКИХ ОДЛУКА

Судски систем има обавезу да пружа услуге извршења судских пресуда и других одлука. Услуге извршења пружају се и у случају да се тражи извршење плаћања комуналних услуга, или споразума о медијацији, или по другим исправама које су у закону означене као вјеродостојне извршне исправе.

ВСТВБиХ и судски систем у цјелини пружа максималне напоре да унаприједи систем извршења. Тренутно, судски систем суочен је с огромним бројем предмета извршења, нарочито тзв. комуналних предмета. Више стотина хиљада предмета чека на извршење, а вриједност појединих предмета је минимална, чак испод 1 КМ.

Уколико сте поднијели захтјев за извршење, генерално можете да очекујете:

- да Ваш случај процесуира посебан одјел општинског/основног суда;
- да судија/стручни сарадник у најкраћем временском периоду размотри да ли су испуњени услови за извршење;
- да суд уложи максималне напоре да Ваш случај ријеши у најкраћем временском периоду;
- правично поступање уз поштивање људских права;
- информацију о времену, мјесту и начину заказаног извршења;
- ангажовање судских извршилаца који у оквиру суда дјелују по налогу судије/стручног сарадника у provedби извршења;

- да судија може захтијевати и присуство полиције у изузетним случајевима;
- љубазну информацију о стању Вашег предмета у току цијелог поступка.

16. СУДСКЕ УСЛУГЕ У УПРАВНИМ СПОРОВИМА

Судски систем путем кантоналних/окружних судова и, у поступку по жалби, врховних судова ентитета, као и Суда Босне и Херцеговине пружа услуге рјешавања управних спорова насталих на основу коначних одлука управних органа кантона, ентитета и државног нивоа (нпр. одлуке министарстава о правима и обавезама појединаца и сл.).

Генерално можете да очекујете:

- да Ваш случај процесуирају, у оквиру судског посебног одјела искусне судије у овој области;
- да ће суд уложити максималне напоре да Ваш случај буде ријешен у разумном временском периоду;
- професионално поступање судија и судских службеника;
- пружање информација о стању у Вашем предмету на Ваш захтјев;
- да суд изради и уручи пресуду у законом предвиђеном року;
- да Вам се пружи упутство о начину и року подношења правног лијека на пресуду суда

17. ПОСЕБНЕ СУДСКЕ УСЛУГЕ

17.1. УПРАВЉАЊЕ РЕГИСТРИМА НЕКРЕТНИНА

Судски систем путем општинских судова нуди услуге управљања регистрима некретнина: земљишним књигама и књигама положених уговора.

Која се права уписују у земљишну књигу и књигу положених уговора:

- власништво, сувласништво и заједничко власништво,
- хипотека и земљишни дуг,
- право дугорочног најма и закупа, право прече куповине и право откупа,
- стварне служности,
- стварни терети на некретнинама,
- права коришћења

Генерално можете да очекујете:

- љубазну информацију и упутства од запосленика суда о ствари која Вас интересује у вези с некретнинама;
- писани формулар или упутство за покретање поступка уписа или промјена уписа о некретнини;
- издавање одређене потврде или увјерења на Ваш захтјев и уз доказ о уплати судске таксе;
- издавање извода из земљишне књиге или књиге положених уговора на Ваш захтјев или захтјев било кога и уз приложен доказ о уплати судске таксе;
- безбједност информација о чињеницама које се уписују у регистре некретнина;
- вршење уписа или промјена у уписима права и терета на некретнинама поступањем по правоснажној пресуди суда и то у року који је утврђен том пресудом;
- вршење уписа или промјена у уписима на правима и теретима на основу Вашег захтјева и уз приложену одговарајућу документацију и доказ о уплати судске таксе;
- електронску базу података о некретнинама и могућност директног приступа, у судовима гдје је извршена електронизација података уписаних у земљишне књиге.

Шта у случају када некретнина није уписана у земљишну књигу или књигу положених уговора?

Уколико некретнина није уписана у земљишну књигу, свако заинтересовано лице може своје некретнине или некретнине на којима има неко право (нпр. хипотеку или право служења некретнином и сл.) уписати у земљишну књигу, односно успоставити земљишнокрњижни уложак.

При том од Вас се очекује да:

- попуните формулар захтјева за успоставу земљишно књижног улошка,
- приложите оригинал документацију на основу које се може утврдити право власништва или друго право на тој некретнини.

Шта је потребно за поједине уписе у земљишну књигу - примјери уписа

Уколико вршите **укњижбу уговора о поклону, уговора о купопродаји и уговора о замјени некретнина**, потребно је да доставите слиједеће:

- захтјев за упис уз доказ о плаћеној судској такси;
- уговор уз доказ о регулисаном порезу на промет (отправак оригинала или овјерен препис);
- доказ о уплати судске таксе за упис;
- доказ о држављанству стицаоца права (уколико се ради о страном држављану).

За **укњижбу диобе некретнина** потребно је:

- захтјев за упис уз доказ о плаћеној судској такси;
- уговор о диоби или правоснажна судска одлука (отправак оригинала или овјерен препис).

За рјешење о наслеђивању:

- захтјев за упис уз доказ о плаћеној судској такси;
- рјешење о наслеђивању с клаузулом правоснажности, уз доказ о регулисаном порезу на промет.

За укљижбу хипотеке потребно је:

- захтјев за упис уз доказ о плаћеној судској такси;
- уговор о заснивању заложног права (отправак оригинала или овјерен препис);
- доказ о уплати судске таксе за упис.

За брисање хипотеке:

- захтјев за упис уз доказ о плаћеној судској такси;
- правоснажно судско рјешење, односно Брисовница банке повјериоца, уколико је хипотека укњижена на основу уговора.
- Више информација о наведеним услугама можете да нађете на веб страници правосуђа www.pravosudje.ba која садржи информације о свим судовима и тужилаштвима у БиХ, као и упутства о начину добијања информација и услуга путем овог портала.

17.2. БЕСПЛАТНА ПРАВНА ПОМОЋ

Уколико немате довољно средстава за плаћање професионалних правних услуга, нудимо Вам савјете и услуге у области бесплатне правне помоћи.

Генерално можете да очекујете:

- да ће Вас судија/суткиња упознати о Вашим правима и условима за додјелу бесплатне правне помоћи;

- да ће судија/суткиња водити рачуна о квалитету заступања свих странака у предмету током цијелог поступка;
- да ће Вам суд поставити браниоца по службеној дужности, уколико сте осумњичени или оптужени, сходно закону;
- да ће Вам судски службеник пружити упутства и контакт информације о центрима за пружање бесплатне правне помоћи у БиХ;
- да ће суд одлучити да ли су у Вашем случају испуњени услови за додјелу бесплатне правне помоћи уколико имате пребивалиште на подручју Брчко Дистрикта.

Кад сам ослобођен/а од плаћања трошкова поступка?

Суд ће ослободити плаћања трошкова поступка странку која сходно свом општем имовинском стању не може да подмири те трошкове без штете за неопходно издржавање себе и своје породице.

Ослобађање од плаћања трошкова поступка обухвата ослобађање од плаћања такси и ослобађање од полагања предујма за трошкове свједока, вјештака, увиђаја, превода и судских огласа. Суд такође може да ослободи странку плаћања свих трошкова или једнога дијела трошкова поступка.

17.3. УСЛУГЕ У ОБЛАСТИ ПРЕВОЂЕЊА

Уколико не говорите нити разумијете неки од службених језика у суду (босански, српски или хрватски језик), **можете да очекујете:**

- да се на Ваш захтјев предочи листа стручних преводилаца који имају одговорност да коректно преведу све информације од значаја за осигурање Вашег разумијевања тока поступка, информација и докумената;
- да се обезбиједи континуирано пружање услуга преводиоца или тумача, уколико је против Вас покренут кривични поступак;

- да суд изврши овјеру превода документа који је сачинио судски тумач;
- висок квалитет услуга судског тумача и подршку у превођењу докумената и снимљеног материјала са суђења.

17.4. ОВЈЕРА ДОКУМЕНАТА ЗА ИНОСТРАНСТВО

Документе за употребу у иностранству („апостиле” овјера) можете да овјерите у писарници општинског/основног суда. Документе који се овјеравају „апостиле” печатом потписују судије.

У суду можете да овјерите слиједеће исправе:

- јавне исправе овјерене у вашој општини суда (пуномоћи, изјаве, преписе и копије);
- дипломе, потврде и свједочанства школа и факултета;
- исправе издате у матичним службама релевантне општине (изводе из матичних књига рођених и умрлих; потврде о слободном брачном стању и сл.);
- потврде о некажњавању и мјесту боравка, те
- све преводе овлашћених судских тумача;
- остале документе установа и организација чији су печати, штамбилги и потписи депоновани у суду вашег пребивалишта,
- Све додатне информације можете да добијете директно у писарници, путем телефона од референта писарнице или на web страници правосуђа www.pravosudje.ba.

Како бисте брзо и једноставно урадили овјеру у суду, потребно је:

- понијети оригинални примјерак јавне или друге исправе коју желите да надовјерите, а ако се надовјерава превод, потребан је и текст документа на домаћем језику;

- да преводе сачини овлашћени судски тумач (списак овлашћених судских тумача за све језике налази се у холу суда);
- доставити уплатницу о уплати судске таксе.
- Све додатне информације можете да добијете од референта писарнице суда, као и на web страници правосуђа www.pravosudje.ba.

17.5. ПРИЗНАЊЕ СТРАНИХ СУДСКИХ ОДЛУКА У ГРАЂАНСКИМ СТВАРИМА

Кантонални/окружни судови воде поступке у вези с признањем страних судских одлука. Поступак признавања страних судских одлука покреће се предлогом овлашћеног лица или лица које за то има правни интерес пред мјесно надлежним судом. Најчешћи случајеви признања страних судских одлука се односе на породичне односе (одлуке у брачном спору, алиментације, спорове ради утврђивања или оспоравања очинства и материнства, усвојења), спорове у вези са заоставштином, и др.

Да бисте покренули поступак признавања стране судске одлуке, потребно је саставити предлог који треба да садржи: ознаку суда, име и презиме, односно назив правног лица, пребивалиште или боравиште, односно сједиште странака, њихових законских заступника и пуномоћника ако их имају, разлоге из којих се тражи признање стране судске одлуке.

Уз предлог треба приложити:

- оригиналну страну судску или страну арбитражну одлуку чије се признање тражи, с потврдом надлежног суда, односно другог органа о правоснажности исте по праву државе у којој је донесена или овјерену копију истих;
- превод одлуке од судског тумача с листе тумача;

- извод из књиге вјенчаних, ако се ради о признању страних судских одлука о разводу брака;
- доказ о уплати судске таксе (такса се плаћа и на рјешење суда којим је одлучено о предлогу).

17.6. ПРУЖАЊЕ ИНФОРМАЦИЈА ПУТЕМ ОГЛАСНЕ ПЛОЧЕ СУДА

У судовима постоје и огласне плоче које служе за достављање судских одлука, објављивање судских огласа и саопштења која се врше по процесним законима. На плочи се објављују и друге информације, као што су: обавјештења која су по закону намијењена јавности, стандарди за поступање са странкама, упутство о начину улагања притужби на рад суда, информације о правној помоћи, листа судских вјештака и тумача са свим потребним подацима.

17.7. ИЗДАВАЊЕ УВЈЕРЕЊА О НЕВОЋЕЊУ КРИВИЧНОГ ПОСТУПКА

Општинском/основном суду предаје се захтјев за издавање увјерења којим се доказује да против Вас није подигнута оптужница која је стала на правну снагу а нити изречена неправоснажна осуђујућа пресуда за кривична дјела за која се предвиђа новчана казна или затвор. Увјерење издаје кантонални/окружни суд.

Да бисте брзо и једноставно добили увјерење да се не води кривични поступак против Вас, потребно је да:

- понесете личну карту или путну исправу;
- испуните и предате образац за издавање увјерења о невођењу кривичног поступка;
- доставите доказ о уплаћеној такси.
- уредно обрађени захтјеви издају се наредног дана на шалтеру писарнице уз обавезно предочење личне карте или

путне исправе а могу се послати и поштом. Све додатне информације можете да добијете директно у писарници, путем телефона од референта писарнице или на web страници правосуђа www.pravosudje.ba.

18. КОМЕ СЕ МОГУ ЖАЛИТИ УКОЛИКО УСЛУГА НИЈЕ ПРУЖЕНА СХОДНО СТАНДАРДИМА

Суд/тужилаштво је дужно да на видном мјесту постави кутију за притужбе, сугестије и похвале. Све притужбе, сугестије и похвале на рад суда/тужилаштва, судија/тужилаца и запосленика у суду или тужилаштву достављају се предсједнику суда/главном тужиоцу.

Предсједник суда оснива комисију која једном седмично отвара кутију притужби, сугестија и похвала. Комисија евидентира све притужбе, сугестије и похвале у за то одређену књигу евиденције након чега по њима поступа предсједник суда сходно закону и другим интерним прописима. Предсједник суда поступа по притужбама против службеника суда, а притужбе против судија без одлагања доставља Високом судском и тужилачком савјету – Канцеларији дисциплинског тужиоца која је надлежна да води дисциплинске поступке против судија и тужилаца. Слична је процедура и код главног тужиоца.

Како могу доћи на разговор код предсједника суда?

Сходно интерним прописима судова, предсједници судова су дужни да примају странке у одређени дан и вријеме. Информацију о томе можете да добијете на пулту за информације у сваком суду или код одговарајућег службеника за односе са јавношћу.

Како могу покренути поступак пред дисциплинским тужиоцем?

Жалба на рад судија и тужилаца може се упутити директно Канцеларији дисциплинског тужиоца која има надлежност да покреће дисциплинке поступке против судија и тужилаца уколико оцијени да за то постоје ваљани разлози.

Више информација о начину вођења дисциплинског поступка против судија и тужилаца можете да добијете у суду или тужилаштву, те web страници ВСТВБиХ www.hjpc.ba.

